

ติดต่อกับโลกภายนอกหมด หรือไม่ก็ต้องรู้เรื่อง “ผัสสะบริสุทธิ์” คือ ฟัง เห็น แล้วจบตรงนั้นเลย ไม่เอามาคิด วิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์อะไรต่อ ซึ่งใครจะรับ ผัสสะบริสุทธิ์ได้โดยไม่ติดต่อกันนั้น ต้องข้ามมาสู่อริยโคตรแล้ว เป็นพระอริยเจ้า ระดับหนึ่งแล้ว จึงทำได้ ฉะนั้น อย่าว่าแต่ตาสีตาสาเลย แม้ปัญญาชนไทยที่ใช้ เหตุผลเป็น ก็ยังทำไม่ได้ นักการเมืองไทยจึงเอาจุดอ่อนเรื่องนี้มาชื่อเสียงของ ประชาชน และหากพ่อค้าคนไหนมีเงินมากหน่อย ก็เอาเงินซื้อ “สื่อ” ตั้งแต่ หนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เขาก็สามารถเอาเรื่องไม่จริงมา ทำให้เป็นเรื่องจริงได้ ที่เขาเรียก “โฆษณาชวนเชื่อ” propaganda และถ้า ไม่ได้รับรู้ข้อมูลอื่นที่ค้านกัน คนฟังคนดูทุกวัน จะไม่让他เชื่อสิ่งที่ถูกป้อนให้ทุก วันได้อย่างไร คนจีน คนเกาหลีเหนือที่รัฐบาลคุมสื่ออยู่จึงถูกล้างสมองกันหมด เพราะทำตามกาลามสูตร ๓ ข้อแรกไม่ได้ ดิฉันยังเชื่อว่า ๙๙ เปอร์เซ็นต์ทำตาม กาลามสูตร ๓ ข้อแรกไม่ได้แน่นอน ซึ่งรวมถึงคนที่นำกาลามสูตรมาอ้างด้วย

กาลามสูตร

สาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าต้องสอนเรื่องกาลามสูตรนั้น ต้นตอ ไม่ได้แตกต่างจากสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในยุคนี้เลย นี่คือข้อความที่อยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๐ พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ ๑๒ อังคุตรนิกาย

ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าพร้อมสาวกกลุ่มใหญ่กำลังเสด็จผ่านไปยัง แคว้นโกศล ผ่านไปยังนิคมของชาวกาลามะที่อยู่เมืองเกสปุตตะ ชาวเมืองกาลา มะได้ยินกิตติศัพท์ของพระสมณโคดมมาก่อน (สมัยนั้น พระพุทธเจ้าของเราเป็น เพียงครูคนหนึ่งในจำนวน ๖ คนที่มีชื่อเสียงของยุคนั้น คนที่ยังไม่ได้นับถือ พระพุทธเจ้าเป็นครู จึงเรียกท่านตามชื่อครอบครัวคือ สมณโคดม) ว่าท่านเป็น

พระอรหันต์ที่หลุดพ้นจากกิเลสแล้ว สามารถจำแนกธรรมสิ่งสอนทั้งเทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม และคำสอนของท่านก็ไพเราะทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ชาวกาลามะจึงเห็นสมควรที่จะเข้าไปกราบคารวะพระพุทธเจ้า นั่งอันที่ควรและตั้งคำถามต่อพระบรมศาสดาว่า

“พระเจ้าข้า มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมายังเกสปุตตนิคม สมณพราหมณ์พวกนั้น พูดประกาศแต่เฉพาะวาทะของตัวเท่านั้น ส่วนวาทะของผู้อื่นช่วยกันกระทบกระทั่งบ ดุหมิ่น พุดกต ทำให้ไม่น่าเชื่อ พระเจ้าข้า มีสมณพราหมณ์อีกพวกหนึ่งมายังเกสปุตตนิคม ถึงพราหมณ์พวกนั้น ก็พูดประกาศแต่เฉพาะวาทะของตนเท่านั้น ส่วนวาทะของผู้อื่นช่วยกันกระทบกระทั่งบ ดุหมิ่น พุดกต ทำให้ไม่น่าเชื่อ พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์ยังมีความเคลือบแคลงสงสัยในสมณพราหมณ์เหล่านั้นอยู่ที่เดียวว่า ท่านสมณพราหมณ์เหล่านั้น ใครพูดจริง ใครพูดเท็จ”

คุณเห็นหรือไม่ว่า สิ่งที่ชาวกาลามะพูดนั้นเหมือนกับสิ่งที่กำลังเกิดในทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามอย่างนั้นเลย พระพุทธเจ้าจึงตรัสตอบว่า

“ดูกรกาลามชนทั้งหลาย ก็ควรแล้วที่ท่านทั้งหลายจะเคลือบแคลงสงสัย และท่านทั้งหลายเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในฐานะที่ควรแล้ว มาเถิด ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย

1. อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา
2. อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำสืบๆ กันมา
3. อย่าได้ยึดถือโดยตื่นข่าวว่าได้ยินอย่างนี้
4. อย่าได้ยึดถือโดยอ้างตำรา

5. อย่าได้ยึดถือโดยเตาเอาเอง
6. อย่าได้ยึดถือโดยคาดคะเน
7. อย่าได้ยึดถือโดยความตรึกตามอาการ
8. อย่าได้ยึดถือโดยชอบใจว่าต้องกันกับทิวาของตัว
9. อย่าได้ยึดถือโดยเชื่อว่าผู้พูดสมควรจะเชื่อได้
10. อย่าได้ยึดถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา

เมื่อใด ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตือน ธรรมเหล่านี้ใครสมาทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย”

ที่จริงแล้ว คำสอนในกาลามสูตรมีความยาวพอสมควรทีเดียว เนื้อหาเป็นบทที่เหมือนกับการถามตอบระหว่างชาวกาลามะกับพระบรมศาสดา แต่ยุคนี้มีภิกษุตัดตอนแต่เรื่องอย่าปลงใจเชื่อโน่นนี่ ๑๐ ข้อเท่านั้น และไม่ได้วิเคราะห์ให้ลึกซึ้งว่าคำสอนนี้ยังเหมาะกับยุคสมัยหรือไม่ แต่ก่อนที่จะวิเคราะห์เรื่องเข้ากับยุคสมัยหรือไม่ ขอให้เรามองแค่เรื่อง ๑๐ ข้อและบทสรุปส่วนท้ายนิดหน่อยก่อน เพราะตรงนี้ก็เริ่มมีปัญหาแล้วอันเป็นผลจากการแปลกันไปแปลกันมาจากภาษาไทยที่เข้าใจยากจนเป็นไทยที่เข้าใจง่าย ต่างคนต่างแปล และผู้แปลก็ต้องสอดแทรกความเห็นของตัวเองทั้งนั้นว่า “น่าจะใช้คำนี้” ดิฉันเขียนหนังสือมาก็เล่มแล้ว ทำไมดิฉันจะไม่รู้ความรู้สึกของนักเขียนเมื่อมาถึงเรื่องการ “ตีความ” คำพูด คำเขียนของคนอื่น ซึ่งเมื่อดิฉันมาวิเคราะห์หรืออย่างถี่ถ้วนแล้ว นอกจากเห็นความคลาดเคลื่อน เห็นความหายไปในระหว่างการแปล lost in

translation แล้ว ดิฉันยังเห็นว่า คำพูดอันเป็นกุญแจสำคัญของพระสูตรนี้ไม่ได้เป็นไปตามสิ่งที่คนทั่วไปเข้าใจเลย นี่เป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่มีใครพูดเห็นมาก่อนอย่างเป็นขั้นเป็นอัน ล้วนทำสิ่งที่พระพุทธเจ้าบอกไม่ให้ทำในกาลามสูตรข้อที่สองทั้งนั้น นั่นคือ “อย่าได้ยึดถือในถ้อยคำที่สืบ ๆ กันมา”

ที่ดิฉันยกมาเบื้องต้นนั้น ดิฉันคัดลอกมาจากพระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐที่ค้นได้ในอินเทอร์เน็ต ใครต้องการค้นพระไตรปิฎกจากอินเทอร์เน็ต ก็ต้องพบฉบับนี้แน่นอน ที่นี้มาดูการแปลของท่าน ป.อ. ปยุตโตในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมกันดูบ้าง ท่านผู้เขียนแปลเรื่องการอย่าปลงใจเชื่อ ๑๐ ข้อและบทสรุปดังนี้คือ

1. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
2. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
3. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
4. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
5. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ
6. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุमान
7. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล
8. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
9. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะที่น่าจะเป็นไปได้
10. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา

ต่อเมื่อใด รู้เข้าใจด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละและปฏิบัติตามนั้น

เมื่อนำมาเปรียบเทียบแล้ว จะเห็นว่าข้อ ๑, ๒, ๓, ๔, ๑๐ มีความ คล้องจองกัน ผู้อ่านเข้าใจได้ คือ พุทธสรุปว่าไม่ให้เชื่อข่าวลือ ตำราและครูของเรา แต่คุณลองพิจารณาข้อ ๕, ๖, ๗, ๘, ๙ ดูสิว่าสองตำราเริ่มไม่เหมือนกันแล้ว เช่น ข้อ ๕ คำว่า “เตาเอาเอง” กลายเป็นคำว่า “ตรรกะ”

ข้อ ๖ คำว่า “คาดคะเน” กลายเป็นคำว่า “อนุमान”

ข้อ ๗ คำว่า “ความตรึงตามอาการ” กลายเป็น “คิดตรองตามแนวเหตุผล” ซึ่ง แตกต่างกันมาก

ข้อ ๘ วลีว่า “ต้องกับทฤษฎีของตัว” กลายเป็น “เข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว” ซึ่ง แตกต่างกันมาก

ข้อ ๙ วลีว่า “ผู้พูดสมควรจะเชื่อได้” กลายเป็น “มองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไป ได้” ซึ่งแตกต่างกันมาก

ดิฉันเชื่อว่า หากไปค้นในอรรถกถาหรือการแปลของผู้เชี่ยวชาญ ท่านอื่นๆที่คนยุคนี้อาจจากไทยยากๆเป็นไทยง่ายๆกัน ก็อาจจะต่างออกไปอีก ตรงนี้จะมีผลกระทบต่อดิฉันที่อยู่ห่างเครื่องมากว่า ดิฉันจะวิเคราะห์จากคัมภีร์ ไทหนดี เพราะถ้าไปเอาคัมภีร์ที่เขาแปลผิดมาแล้ว ดิฉันก็ต้องวิเคราะห์อย่างผิดๆ ไปด้วยเพราะเราอยู่ห่างเครื่อง คุณเห็นความสับสนและหละหลวมของการพึ่งพระ คัมภีร์แล้วหรือยัง

ซึ่งถ้าเอาตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ของท่าน ป. อ. ปยุตโตแล้ว การไม่ให้เชื่อตรรกะ เหตุผล และทฤษฎีที่พินิจแล้ว ซึ่งข้อ ๘ นี้ดิฉันต้องแปลไทย เป็นไทยต่ออีกว่าหมายถึง ทฤษฎีอันเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทั้งหลายที่ได้รับ

การรับรองเพราะพิสูจน์มาแล้ว เช่น โลกไม่แบน แต่มีทรงกลม จักรวาลไม่ได้อยู่นิ่ง แต่เคลื่อนตลอดเวลา เชื้อโรคมียู่จริงแม้มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า เป็นต้น

กระดูกลิ้นหลัง

คุณจะได้เห็นว่า สามข้อนี้ที่พระพุทธเจ้า (หรือผู้แปล?) บอกไม่ให้ปลงใจเชื่อนั้น ที่จริงเป็นกระดูกลิ้นหลังของความรู้ทางโลกที่เรียนๆกันในทุกวันนี้ ซึ่งหากทำตามคำสอนในกาลามสูตรแล้ว ก็เท่ากับปฏิเสธความรู้ทางโลกทุกอย่างที่จะช่วยให้ทำมาหารับประทานและอยู่รอดได้ ดิฉันอยากให้คุณมองทะลุว่า การวิเคราะห์ของดิฉันอาจจะถูกหรือผิดก็ได้ทั้งนั้น เพราะคนที่อยู่ทางเครื่องอย่างดิฉันและชาวพุทธทั่วไปที่ไม่รู้บาลี และไม่รู้ว่าคำบาลีเหล่านั้นที่พระพุทธเจ้าใช้หมายถึงอะไรอย่างแน่นอน จำเป็นต้องพึ่งคนรู้บาลีและการแปลเป็นทอดๆอย่างเสี่ยงไม่ได้

ที่นี้มาพูดถึงเรื่องเหมาะกับยุคสมัยหรือไม่ ถ้าหากว่าเราเอาตามคำแปลของท่านป.อ.ปยุตโตในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ที่ได้พิมพ์ออกมาหลายแสนเล่มแล้ว ดิฉันกล้าพูดได้เลยว่าไม่มีใครทำตามกาลามสูตรทั้ง ๓ ข้อนี้ได้แน่นอน และดีแล้วที่ไม่ได้ทำตาม เพราะในยุคนี้หากคนไม่ยอมเชื่อเหตุผลและความรู้ทางวิทยาศาสตร์แล้วละก็ สังคมโลกต้องใช้ระบบอนาธิปไตยแน่นอน และคนฆ่ากันตายไปนานแล้ว การใช้เหตุผลเป็นศาสตร์โบราณที่ชาวกรีกค้นพบและได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการหาความรู้ต่างๆ โลกนี้ยังพออยู่ได้ก็เพราะยังมีคนที่รู้จักใช้เหตุผลเป็น ถ้ามนุษย์ไม่ใช้เหตุผลต่อกันแล้ว ย่อมใช้อารมณ์ ความรู้สึกของตนเองแน่นอน ซึ่งก็ไม่พ้นเรื่องการตามใจกิเลส นี่ขนาดมีการใช้

เหตุผลเป็นหลักเกณฑ์ มีการสอนเรื่องให้ละชั่ว ทำดี คนก็ยังคงทำตามใจกิเลสอยู่ จึงทำให้สังคมโลกยุ่งมาก

บทสนทนา

การสนทนาระหว่างชาวกาลามะกับพระบรมศาสดานั้น

พระพุทธเจ้าอ้างถึง “ผู้รู้” ตลอดเวลา ดังเช่นการสนทนาตอนหนึ่งที่คัดลอกออกมานี้

พ. ดูรกาลามชนทั้งหลาย ก็บุคคลผู้ไม่หลง ไม่ถูกความหลงครอบงำ มีจิตไม่ถูกความหลงลุ่มรุ่มนี้ ย่อมไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่คบชู้ ไม่พูดเท็จ ลึง โดยยอมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข ลิ่นกาลนาน บุคคลผู้ไม่ หลง ย่อมชักชวนผู้อื่นเพื่อความเป็นอย่างนั้น ฯ

กา. จริงอย่างนั้น พระเจ้าข้า ฯ

พ. ดูรกาลามชนทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ธรรมเหล่านี้เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล ฯ

กา. เป็นกุศล พระเจ้าข้า ฯ

พ. มีโทษหรือไม่มีโทษ ฯ

กา. ไม่มีโทษ พระเจ้าข้า ฯ

พ. ท่านผู้รู้ติเตียนหรือท่านผู้รู้สรรเสริญ ฯ

กา. ท่านผู้รู้สรรเสริญ พระเจ้าข้า ฯ

“ต่อเมื่อใด ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ธรรมเหล่านี้มีคุณ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้สรรเสริญ ธรรมเหล่านี้ใครสมาทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อสิ่งเป็นประโยชน์ เพื่อความสุขเมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรเจริญธรรมเหล่านั้น”

Lost in translation

จริงอยู่ พระพุทธเจ้าสอนชาวกาลามะว่าอย่าเชื่อโน่นเชื่อนี้ ท่านพูดแรงถึงขนาดบอกให้อย่าเชื่อเพราะเห็นว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา แต่พอท่านมาถึงการขมวดคำสอนแล้ว ท่านกลับบอกให้เชื่อ “ผู้รู้” ว่าธรรมเหล่านี้ “ผู้รู้ดีเตียน” หรือ “ผู้รู้สรรเสริญ” ซึ่งเนื้อความส่วนนี้ของกาลามสูตร คนไม่ค่อยอ้างถึง แม้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ก็ไม่ได้เขียนคำว่า “ผู้รู้ดีเตียน” หรือ “ผู้รู้สรรเสริญ” เอาไว้ ตรงนี้เป็นกุญแจสำคัญที่สุด มีความสำคัญมากกว่ารายละเอียด ๑๐ ข้อนั้นเสียอีก

เรายังเลี้ยงไม่ได้ที่ต้องใช้หลักตรรกะมาวิเคราะห์ เพราะถ้าไม่มีผู้รู้มาพูดมาสอนแล้วละก็ คนเดินถนนทั่วไปจะรู้ได้อย่างไรว่า ธรรมอันใดเป็นกุศลหรืออกุศล แม้ศีล ๕ ข้อง่าย ๆ ที่คนมีปัญญาพูดสอนมาตั้งแต่โบราณกาลว่า อย่าฆ่า อย่าลักทรัพย์ อย่าผิดลูกเมียชาวบ้าน อย่าโกหก อย่าดื่มหน้าเมา คนก็ยังทำไม่ได้เลย นี่ขนาดมีคนสอนแล้วนะว่ามันไม่ดี เป็นบาป ทำแล้วตกนรก คนยุคนี้ (จะว่าทุกยุคของประวัติศาสตร์มนุษยชาติก็ได้) ก็ยังฆ่ากันโครมๆ แถมยังคิดเพี้ยนออกไปอีกว่า ฆ่าคนแล้วได้ไปสวรรค์เสียอีก แล้วอย่างนี้จะให้มารู้ได้ด้วยตนเองว่าธรรมใดเป็นกุศลและอกุศลได้อย่างไร

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนที่ยังมีวิชาซึ่งเป็นคนหมู่มากของโลกจะไป
รู้เองได้อย่างไรว่า เพียงการรู้ลมหายใจ รู้การเคลื่อนไหวและความรู้สึก จะมีบุญ
กุศลแรงถึงขนาดทำให้พ้นทุกข์ ถึงนิพพานได้

ดิฉันอยากมองว่าพระพุทธเจ้ากำลังใช้หลักจิตวิทยากับชาวกาลา
มะมากกว่า เพราะชาวกาลามะกำลังสับสนเรื่องที่มีแต่คนมาโฆษณาว่าสินค้าของ
ตัวเองดี ของคนอื่นไม่ดี อย่ายไปเชื่อเขา พระพุทธเจ้าจึงต้องบอกไปก่อนว่าอย่าเชื่อ
โน่นนี่ถึง ๑๐ ข้อ ซึ่งเป็นหลักจิตวิทยาที่จะทำให้ชาวกาลามะกลับมาเชื่อท่านใน
ที่สุด ดังเช่นข้อความท้ายสุดของสูตรนี้ ชาวกาลามะพูดว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ ขอ
พระองค์โปรดทรงจำพวกข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิม
แต่วันนี้เป็นต้นไป”

ถ้าเอาเรื่องตรรกะและเหตุผลมาวิเคราะห์อีก บทสรุปของ
พระพุทธเจ้าเรื่องให้เชื่อผู้รู้นั้นกลับมาทำทนายและลบล้างคำสอนทั้ง ๑๐ ข้อของ
พระพุทธเจ้าเสียเอง

เชื่อผู้จริง

คุณเห็นหรือยังว่าเมื่อมาวิเคราะห์เรื่องกาลามสูตรอย่างลึกซึ้งแล้ว
คุณแจสำคัญกลับไม่ได้อยู่ที่คำสอนที่ไม่ให้ปลงใจเชื่อโน่นนี่ ๑๐ ข้อเสียแล้ว แต่
กลับกลายเป็นการให้เชื่อ “ผู้รู้” อีก และต้องเป็น “ผู้รู้จริง” ด้วย ปัญหาเกิดอีก
ว่าแล้วคนทั่วไปที่ยังมีวิชาจะไปรู้ได้อย่างไรว่าใครเป็น “ผู้รู้จริง” ของยุคนี้
ดิฉันจะวิเคราะห์ในบทต่อไป

